

POWIAT ŚWIEBODZIŃSKI

Piękno na co dzień

ZABYTKI

Interreg

Kofinansiert von
der Europäischen Union
Współfinansowany przez
Unię Europejską

Brandenburg – Polska

Publikacja opracowana przez Powiat Świebodziński w ramach projektu „Transgraniczne Spotkanie z Naturą – Promocja Turystyki i Dziedzictwa Kulturowego Polski i Niemiec” finansowana jest z Programu Współpracy Interreg VI A Brandenburgia–Polska 2021–2027 oraz Funduszu Małych Projektów Euroregionu Sprewa-Nysa-Bóbr

Pałac w Chociulach

Grzegorz Walkowski

Słowo wstępne

W powiecie świebodzińskim odnajdziemy zarówno majestatyczne zamki, jak i okazałe rezydencje właścicieli ziemskich. Świebodziński ratusz przyciąga turystów swoim majestatycznym wyglądem, dawne opactwo w Paradyżu łączy średniowieczną ascezę i barokowy przepych, w kościołach rozsianych po całej ziemi świebodzińskiej odnajdziemy ślady historii regionu, odmiennej od tych z podręczników historii mówiącej o mocarstwach światowych, powstaniach i rewolucjach, a zarazem bardzo bliskiej każdej osobie związanej z tą ziemią. Warto odkryć choćby kilka wspomnianych tu miejsc, aby poznać niecodzienne dzieje tych większych i mniejszych miejscowości naszego regionu.

Anna Zielińska

Świebodzin

RATUSZ

Symbol miejskiej władzy samorządowej pochodzący z przełomu XIV i XV wieku. Po wielkim pożarze w 1541 roku odbudowany w formie zbliżonej do obecnej. Trzytraktowy gmach wcześniej posiadał dwie wieże ratuszowe połączone drewnianym mostkiem. W XIX wieku rozebrano wieżę północną i otaczające ratusz jatki (kramy rzeźnicze). Na przestrzeni historii miasta był siedzibą władz miejskich, mieściły się tam także hale targowe, kawiarnie, posterunek policji i schron przeciwlotniczy.

ZAMEK

Warownia pojawia się w dziejach w okolicach 1329 roku i staje się centrum administracyjnym lokalnej władzy zwierzchniej. Rezydują tu joannicy z pobliskiego Łagowa, habsburscy namiestnicy czy cysterki z Trzebnicy zarządzające swoimi okolicznymi dobrami. Wielokrotnie trafia w ręce prywatne, mieści się tu w XIX wieku królewska poczta. Na przestrzeni stuleci zamek był wielokrotnie przebudowywany, od budowli obronnej do rezydencji. Po sąsiedzku powstał szpital św. Józefa, gdzie od przełomu XIX i XX wieku siostry boromeuszki opiekowały się chorymi i potrzebującymi. Po II wojnie światowej obiekt stał się częścią kompleksu Zakładu Leczniczo-Wychowawczego dla Dzieci Kalekich, który obecnie funkcjonuje jako Lubuskie Centrum Ortopedii.

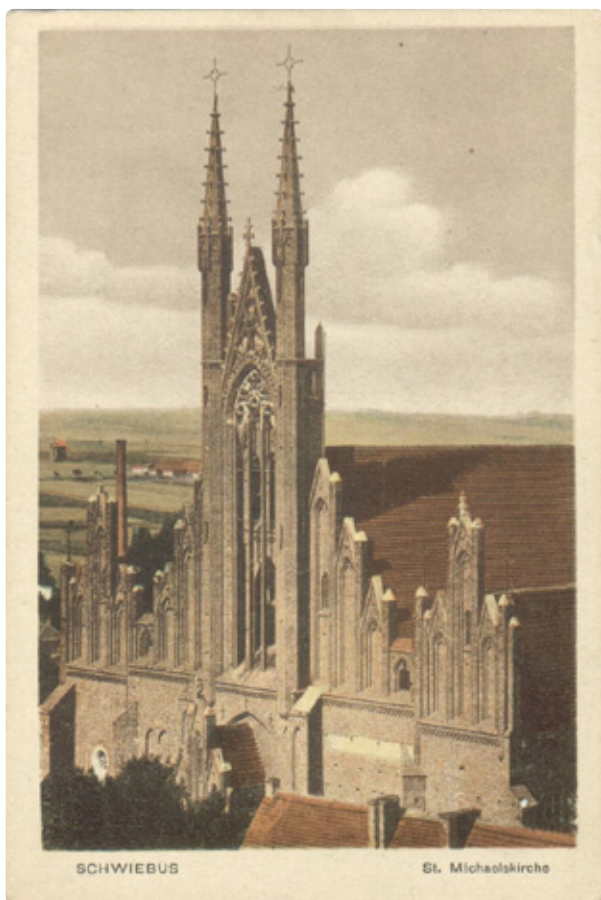
KOŚCIÓŁ PW. MATKI BOŻEJ KRÓLOWEJ POLSKI

Obecna świątynia stoi w miejscu kilku poprzednio budowanych zborów protestanckich z 1694 roku i z 1750 roku. Dzięki ofiarności protestanckiej większości mieszkańców miasta i wsparciu dworu cesarza Niemiec nowa, murowana świątynia zwana zborem Fryderyka została poświęcona w grudniu 1900 roku, stając się najbardziej rozpoznawalnym ośrodkiem luteranizmu na ziemi świebodzińskiej. Po 1945 roku jako tzw. kościół szkolny została włączona do parafii pw. św. Michała Archanioła. W 1981 roku utworzono nową parafię pw. Matki Bożej Królowej Polski.

KOŚCIÓŁ PW. ŚW. MICHAŁA ARCHANIOŁA

Drewniany kościół miejski pod wezwaniem świętego Piotra i Pawła datowany jest na początek XIV wieku. W XV wieku został zastąpiony przez murowaną trzynawową świątynię halową z sieciowym sklepieniem. Czwartą nawę dobudowano po wielkim pożarze miasta w połowie XVI wieku, zaś w połowie XIX wieku kościół doczekał się gruntownego remontu i przebudowy w stylu neogotyckim pod kierunkiem ówczesnego proboszcza Künzera i cenionego architekta tamtych czasów Alexisa Langerera. Przez stulecia dziejów miasta świątynia była centrum katolickiej części społeczeństwa Świebodzina.

SCHWIEBUS

St. Michaelskirche

FRAGMENTY MURÓW MIEJSKICH

Mury miejskie wokół Świebodzina powstawały od końca XIV wieku, stopniowo otaczając całe miasto. Pierwotnie istniały dwie bramy miejskie: Brama Głogowska (na obecnej ulicy Głogowskiej) na południu i Brama Krzyżowa (na obecnej ulicy 1 Maja) na północy miasta. W 1586 roku powstała Brama Nowa (na obecnej ulicy 30 Stycznia). Mury miejskie wraz z fosą chroniły miasto przed najezdami, miały też znaczenie prestiżowe, fiskalne i porządkowe, jako punkty regulujące wjazd do miasta. Od XVIII wieku zaczęto je rozbierać z racji m.in. małej odporności na ogień ówczesnej artylerii, a pozyskane materiały posłużyły do budowy nowych domów i obiektów na terenie rozwijającego się miasta.

Paradyż

POCYSTERSKI ZESPÓŁ KLASZTORNY

W dobie rozbicia dzielnicowego poznański wojewoda Mikołaj Bronisz ufundował klasztor cystersów w 1230 roku, do którego zakonnicy przybyli kilka lat później. Pierwotny drewniany klasztor stał się zaczątkiem miejscowości „Paradisus Sanctae Mariae” („Raj Matki Bożej”), którą później spolszczono jako Paradyż. Ponad sto lat budowano kościół Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny oraz św. Marcina, który poświęcono w 1397 roku. W XIII wieku dobra opactwa obejmowały ponad 16 tysięcy hektarów ziemi. W XV wieku w Europie zaistniał Jakub z Paradyża, teolog i kaznodzieja nawołujący do radykalnych zmian w życiu zakonnym i do sekularyzacji posiadłości kościelnych. Rozwój klasztoru zahamowała wojna trzydziestoletnia i liczne pożary. Dzięki pomocy polskich królów w XVII wieku odbudowano, a w XVIII wieku rozbudowano opactwo w stylu barokowym. Po rozbiorach władze pruskie ostatecznie zlikwidowały klasztor w 1834 roku, powołując tu Królewskie Seminarium Nauczycielskie, a w latach 20. XX wieku była tu szkoła średnia. Po 1945 roku istniał tu internat dla chłopców, a potem Wydział Filozoficzny Gorzowskiego Diecezjalnego Seminarium Duchowego, natomiast od 1992 roku w dawnym klasztorze mieści się Wyższe Seminarium Duchowne Diecezji Zielonogórsko-Gorzowskiej.

Paradies - Südseite der Aufbauschule

Gmina Łagów

ZAMEK JOANNITÓW

Zamek wybudowano około 1350 roku na przesmyku pomiędzy Jeziorem Trześniowskim a Łagowskim i do 1810 roku był siedzibą lokalnej komandorii joannitów. Wybudowano go w formie zbliżonej do trapezu o wymiarach 30 metrów na 34 metry. Okazała wieża w stylu stołpu mierzy 34 metry. W XVI wieku i po wojnie trzydziestoletniej (1618–1648) zamek był wielokrotnie przebudowywany. Po kasacji zakonu w 1810 roku przeszedł w ręce prywatne, m.in. rodziny von Zastrow. Po 1945 roku mieścił się tam Dom Pracy Twórczej i po kolejnym remoncie na przełomie lat 60. i 70. XX wieku powstał w nim hotel.

KOŚCIÓŁ PW. ŚW. JANA CHRZCICIELA

Świątynię wzniesiono w latach 20. XVIII wieku być może na miejscu dawnej przyzamkowej kaplicy. Jako kościół protestancki służył on mieszkańcom Łagowa i okolic do 1945 roku. Przebudowany został w 1887 roku, kiedy to wzniesiono wieżę i poprzeczną nawę z emporami. Wewnątrz świątyni zwraca uwagę płyta nagrobna komandora Andreasa von Schliebena z 1571 roku umieszczona w przedsionku pod wieżą.

Gmina Lubrza

KOŚCIÓŁ ŚW. ANNY W NOWEJ WIOSCE

Powstały około 1670 roku drewniany barokowy kościół wybudowany został przez fundację paradyskich cystersów. Przy bryle kościoła zwraca uwagę kwadratowa wieża zwieńczona cebulastym hełmem wraz z latarnią. We wnętrzu świątyni uwagę zwraca ceramiczna podłoga ułożona w szachownicę.

PAŁAC W PRZEŁAZACH

Okazały pałac powstały pod koniec XIX wieku z inicjatywy rodziny Castell. Jest to neorenesansowa, trzykondygnacyjna budowla z wieżami ozdobionymi krenelażem i balkonem podpartym arkadami. Budynek przebudowywano w 1889, 1910 i 1923 roku oraz w okresie powojennym.

Gmina Skąpe

KOŚCIÓŁ PW. ŚW. BARTŁOMIEJA W OŁOBOKU

Drewniana świątynia datowana była na I połowę XIII wieku. W 1795 roku nową świątynię ufundowała Dominika I von Giller, ostatnia opatka klasztoru cysterek w Trzebnicy. Jednonawowy kościół z prostokątnym prezbiterium charakteryzuje się dwoma przylegającymi pomieszczeniami i kwadratową wieżą.

KOŚCIÓŁ PW. ŚW. JADWIGI W RADOSZYNIE

Murowany późnogotycki kościół katolicki z końca XV wieku powstał na miejscu jeszcze starszej świątyni z drugiej połowy XIII wieku. Był jednym z lokalnych ośrodków fundacji cysterek z Trzebnicy, które do 1810 roku posiadały tu własne majątki ziemskie. W połowie lat 30. XVI wieku przeszedł w ręce protestantów, od połowy lat 50. XVII wieku wrócił do gminy katolickiej. Wewnątrz świątyni uwagę zwraca ołtarz w formie tryptyku z końca XV wieku.

Gmina Zbąszynek

KOŚCIÓŁ PW. ŚWIĘTYCH APOSTOŁÓW SZYMONA I JUDY TADEUSZA W KOSIECZYNIE

Zabytkowy katolicki kościół drewniany, którego początki sięgają II połowy XIV wieku. Uznaje się, że ściany zrębowe świątyni powstały w 1389 roku, a drewniany szkielet dachu datuje się na rok 1407. Na początku XVII wieku chwilowo przeszedł w ręce miejscowych protestantów. Na planie pierwotnego kościoła wielokrotnie dokonywano rozbudowy i wzmocnienia jej konstrukcji. Wewnątrz świątyni zwraca uwagę barokowy ołtarz i renesansowa ambona.

PAŁAC W DĄBRÓWCE WIELKOPOLSKIEJ

Zabytkowy pałac wybudowany w latach 1856–1859 według projektu architekta króla Prus Friedricha Augusta Stülera dla ówczesnego właściciela Dąbrowki Alberta hrabiego Strein von Schwartzenu-Dammer. Potocznie był nazywany „pałacem Alberta”. Łączy styl epoki elżbietańskiej (bryła z narożnymi wieżami) z niemieckim renesansem (kształt okien). Przebudowany został w końcu lat 80. XIX wieku. W latach II wojny światowej był siedzibą żeńskiej sekcji Służby Pracy Rzeszy i w ramach akcji przemieszczania dzieci z terenów zagrożonych bombardowaniami („Kinderlandverschickung”).

Gmina Szczaniec

ZESPÓŁ PAŁACOWY W TZW. SZCZAŃCU GÓRNYM

Pierwotna siedziba zwana Białym Dworem powstała około 1436 roku. W wyniku wojny 30-letniej w I połowie XVII w. uległa zniszczeniu. W połowie lat 50. XIX wieku pozostałości po zamku zostały rozebrane, a w latach 70. tegoż stulecia wniesiono neogotycki pałac rozbudowany w latach 20. XX wieku. Dwukondygnacyjny obiekt zbudowany na planie litery „T” po II wojnie światowej był obsadzony przez radziecki garnizon, po 1948 roku istniała tu szkoła rolnicza i następnie PGR.

PAŁAC W OJERZYCACH

Rezydencja powstała w 1885 roku na murach dawnego barokowego dworku. Przebudowy obiektu łącznie z dostawieniem nowego skrzydła podjął się Eugeniusz Fryderyk Guido von Schmeling. Nowe skrzydło pałacu wyróżnia się większą liczbą detali architektonicznych. Uwagę przyciąga także ozdobny portal przy wejściu do pałacu.

Kościół św. Stanisława Biskupa w Żelechowie

Grzegorz Walkowski

Powiat Świebodziński

Kolejowa 2

66-200 Świebodzin

tel. 68 475 53 08

e-mail: starostwo@powiat.swiebodzin.pl

<https://samorząd.gov.pl/web/powiat-swiebodzinski>

Świebodzin, 2026

Tekst: Tomasz Plichta; opracowane na podstawie stron: zabytek.pl, kosciolydrewniane.pl, lwkgz.pl; ilustracje pochodzą ze zbiorów Muzeum Regionalnego w Świebodzinie, chyba że podpisano inaczej

Opracowanie graficzne: Drukarnia Sil-Veg-Druk s.c.

Wydawca: Drukarnia Sil-Veg-Druk s.c.

ISBN 978-83-982777-0-9

9 788398 277709